

Соціально-економічний розвиток регіонів Українського Полісся

Погуда Н.В.

СУЧАСНІ ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ СОЦІАЛЬНО-ЕКОНОМІЧНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНСЬКОГО ПОЛІССЯ

Харківський національний економічний університет
імені Семена Кузнеця, м. Харків, Україна
nv poguda@gmail.com

Розвиток регіону є динамічним показником, який характеризується покращенням напрямів економіки, які є базовими бюджетоутворюючими та перспективними для кожного регіону. У когось для цього існують потужні природні об'єктивні умови та ресурси, для інших – штучне створення умов для розвитку сфер діяльності, як є і такі регіони, де відбувається успішне поєднання різних типів ресурсів. Географічно регіони України мають різні передумови для розвитку різних галузей економіки і, відповідно, у деяких випадках це спричинює певну спеціалізацію, наприклад на виробничій сфері. У той же час, загальносвітові тенденції повторюються і в Україні, щодо зростання частки невиробничої сфери. Туристична сфера є підтвердженням цього, оскільки протягом останніх років, за виключенням 2020 року, займала лідируюче місце за темпами розвитку у світі.

Україна має усі необхідні природні передумови для розвитку туристичної сфери та суміжних з нею галузей. Унікальність ресурсів дозволяє мати суттєві конкурентні переваги, як на внутрішньому ринку, так і на міжнародному. Однак, у той же час, низка проблем, що заважають розвивати дану сферу ефективно, не дозволяють використовувати наявний потенціал у повній мірі.

Серед найбільш відомих туристичних регіонів зазначаються Львівська, Київська та Одеська області, які лідирують за кількістю відвідувачів на обох рівнях: внутрішньому та міжнародному [2]. 2020 рік став справжнім випробуванням для багатьох галузей та сфер діяльності. Зокрема, для туристичної сфери це стало справжнім випробуванням, що створило суттєве падіння обсягів реалізації туристичних послуг. Як наслідок, скорочення доходів суб'єктів підприємницької діяльності та, у деяких випадках, взагалі закриття бізнесу. У той же час, даний період дещо покращив ситуацію з внутрішнім туризмом, хоча це доволі спірне питання. Оскільки закриття кордонів та обмеження просування мало би сприяти розвитку саме внутрішнього туризму, однак до цього виявилися невідготтовленими, як туристичні оператори, так і безпосередньо підприємства, що надають послуги з туристичного продукту. Також слід не забувати і про низку проблем, таких як недостатньо розвинена транспортна інфраструктура, кількість закладів розміщення та якість надання послуг, нерівномірність попиту в одних регіонах, та відсутність у інших.

Соціально-економічний розвиток регіонів Українського Полісся

Тобто проблеми набули комплексного характеру, який на рівні одного регіону важко вирішити. Для цього має бути як підтримка туристичного бізнесу, так і розвиток усієї туристичної інфраструктури.

Аналіз туристичної сфери 2020 року показав, що споживачі, які подорожували в середньому 1-2 в рік, частково відмовилися від відпочинку цього сезону, а частина віддала перевагу саме внутрішньому туризму. Зокрема, найбільш затребуваними туристичними напрямками стали регіони, які мають такі природні ресурси як гори та море. Повну статистичну інформацію за цей період поки неможливо оцінити, однак за офіційними даними мобільних операторів можна отримати дані щодо переміщення користувачів. Відповідно до офіційних даних «Vodafone Україна» зростання трафіку відбулося на морських курортах України на 30% у порівнянні з попереднім роком, зокрема на території Одеської, Миколаївської та Херсонської областей. Найбільшу динаміку показують приморські курортні міста і селища Азовського моря в Запорізькій і Донецькій областях [1]. Поряд з цим, зріс попит на віп-тури та послуги розміщення у заміських комплексах. Цей напрям був ефективним для більшості регіонів, що пояснюється закриттям кордонів, обмеження у транспортній галузі та знаходженням споживачів у межах власних помешкань. Власники підприємств готельного бізнесу зазначають про розширення як асортименту послуг, так і пошуку нових об'єктів з територіальним розміщенням на природі. У той же час, власники туристичних агенцій відмічають, що на початку карантину популярними напрямками були локації в радіусі 20-30 км саме від території проживання споживача [1]. Для того, щоб малому та середньому бізнесу можна було протриматися протягом 2020 року важливим стали зміна формату послуг, розширення асортименту та гнучкої цінової політики компанії, переорієнтація як на інші види туризму, так і групу потенційних споживачів.

Зокрема, для аналізу було проведено вибірку серед Волинської, Рівненської, Житомирської, Чернігівської та Сумської областей, спираючись на Постанову КМУ «Про визначення поліських територій України» [4]. Відповідно, для того, щоб об'єктивніше можна було оцінити соціально-економічний розвиток регіонів Полісся серед вибірки були виключені території Київської, Тернопільської та Львівської областей.

Соціально-економічний розвиток регіонів Українського Полісся

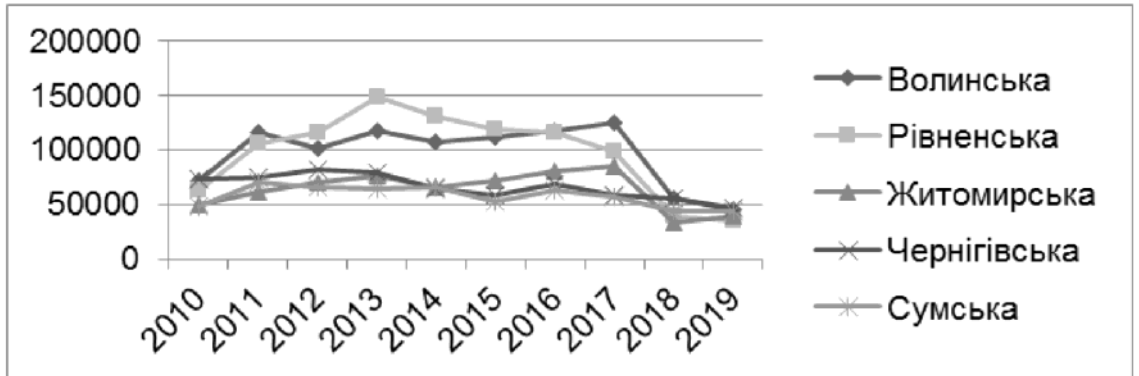

Рис.1. Порівняння кількості осіб, що перебували у колективних засобах розміщення на території Полісся, 2010-2019 рр. [3]

Відповідно чим більше відвідувачів, тим більше надходжень від туристичного збору, податків до бюджетів регіону. Кількість туристів за обраними регіонами дещо коливається, однак загальна тенденція є досить схожою. Визначними було проведення мега-події Євро-2012, що позначилося на збільшенні туристів, як і подій 2014 року, що знизили обсяги туристичних потоків.

Якщо аналізувати 2019 рік за даними [3], то за динамікою показників з точки зору впливу галузей туризму на соціально-економічний розвиток регіону, то можна простежити, що у Волинській області темп зростання кількості іноземних туристів становив (-21,81%), а темп зростання кількості резидентів (-16,77%); Рівненській області (-44,12%) та (-6,26%) відповідно; Житомирській області 29,49% та 16,79% відповідно; Чернігівській 1,87% та (-19,63%) відповідно; Сумській (-24,77%) та 4,4%. За показником середньої тривалості осіб лідируюче місце серед обраних регіонів у 2019 році займає Житомирська область 4,98 дн. (найвищий показник у 2011 р. 7,02 дн.), Волинська область 2,92 дн. (5,6 дн. у 2012 р. як найвищий показник за період 2010-2019 рр.), Рівненська область - 2,89 дн. (найвищий показник у 2011 р. 4,6 дн.), Сумська область 1,71 дн. (4,85 дн. у 2012 р. як найвищий показник за період 2010-2019 рр.), Чернігівська область 1,88 дн. (найвищий показник у 2011 р. 4,63 дн.). За показником кількості музеїв на території регіону, то найбільша кількість у Чернігівській області (35), а найменша у Рівненській 14. Аналіз суб'єктів підприємницької діяльності за даними 2019 року представлено у табл.1.

Регіональний підхід туризму показав, що протягом 2010-2019 років обрані області покращували ситуацію як у наданні послуг розміщення та харчування, екскурсійних послуг, так і економічних показниках діяльності.

Туристична сфера суттєво залежить від факторів зовнішнього середовища, хоча і вплив внутрішнього залишається вагомим.